

reportatge

El petit veïnat
de l'Alta Garrotxa lluita
des de fa trenta anys
per tornar a ser un poble

LLIUROMA,

UNA ALTRA FORMA DE VEURE EL MÓN

CAROLA P.-BADUA > TEXT I FOTOS

>> *Vista de Lliurona
dels anys setanta del segle passat,
quan no hi vivia ningú.*

JOAQUIM FORT DE RIBOT

Lliurona va ser abandonat pels seus habitants durant

la dècada dels seixanta, a causa de la crisi del carbó de l'Alta Garrotxa. Al principi dels vuitanta, un grup de joves neorurals van decidir fer d'aquest poble aïllat casa seva.

Ha plogut molt des que els primers nous habitants van descobrir Lliurona. La majoria han anat marxant. Dels his-

tòrics, tal com en diuen ells mateixos dels primers a arribar-hi, només en queden tres.

*>> La Massanella,
amb el vaixell
de fusta en primer
terme. Aquesta
embarcació va
ser construïda pels
Zimmermanns, una
confraria de fusters
que, des que van acabar
els estudis, volten per
diferents països fent
treballs col·lectius a
canvi de manutenció.*

>> Vista general de la Massanella, el conjunt de cases amb terreny que alberga la majoria de població, i el poble, a dalt a l'esquerra.

Quan hom arriba a Lliurona sol ser rebut per les vaques o els cavalls que pasturen als prats on es deixa el cotxe. En agafar el camí a peu trobem, al bell mig d'un camp, un enorme vaixell de fusta on es pot entrar i pujar a la coberta. És el primer indicatiu que acabes d'arribar a un lloc especial.

A una hora del súper

Només fa dos anys que van arreglar la pista que uneix Lliurona amb Albanyà, municipi al qual pertany el poble de Lliurona. No va ser una decisió fàcil perquè hi havia diversitat d'opinions. Uns volien una pista d'asfalt, més barata i còmoda. Malgrat això, i perquè es tracta d'una zona protegida d'ocells, es va fer amb ciment, perquè és millor per a aquests animals. Un altre sector apostava perquè la nova pista els unís amb Besalú, població més

propera i amb institut, en comptes de la que finalment els va unir amb Albanyà. I després hi havia el grup més conservador, en el sentit estricte de la paraula: els que volien deixar les coses tal com estaven i rebutjaven la famosa pista nova, per l'afluència de gent que podria suposar i perquè Lliurona els agradava precisament perquè es trobava tan aïllada. I ho segueix estant, d'aïllada. Un viatge al supermercat, a Figueres, suposa un mínim d'una hora per anar i una altra per tornar.

Així, malgrat que alguns haurien preferit que no es fes la nova carretera,

el fet que aquesta els uneixi amb Albanyà en comptes de Besalú tampoc ha canviat l'aïllament. Només els separen setze quilòmetres de Besalú, però si tenim en compte que la meitat del trajecte està en pèssimes condicions, la distància en temps és molt més gran, perquè es triga uns 45 minuts a recórrer aquests quilòmetres. Igual que la sensació tèrmica, que de vegades no es correspon amb la temperatura real, l'aïllament de Lliurona en realitat no és tant, però, tenint en compte el temps necessari per a qualsevol desplaçament, la sensació és d'una desconexió bastant total.

El poblat es divideix en dues zones: el poble en si, un conjunt de set cases amb l'església i l'antiga escola, i la Massanella, que és on es concentra la població, amb deu cases, cada una amb un petit terreny. A part hi ha diverses cases aïllades. En total hi viuen unes seixanta persones, vint-i-dues de les quals són nens.

El fet que la carretera els uneixi amb Albanyà en comptes de Besalú no ha canviat l'aïllament del poble

El millor, sens dubte, és l'entorn, privilegiat, amb tot de camps rodejats pels boscos que abans servien per fer carbó i eren el motor de l'economia. Ara els oficis són variats: hi ha qui fa pa, pasta i magdalenes; uns fan de pastor i elaboren formatges; uns altres ajuden en la reparació de les cases del poble; una noia fa roba... També hi ha qui treballa fora, amb el que això implica de despesa en temps i benzina.

La majoria de cases de Lliurona no disposen de llum ni aigua. Funcionen amb plaques solars i només tres habitatges tenen aigua corrent, a través d'una mànega que la porta d'una font propera.

Aïllament, desplaçaments llargs, sense llum ni aigua... Com és possible que hi visquin seixanta persones i, sobretot, amb nens?

És evident que la vida a Lliurona manca d'algunes comoditats que a hores d'ara ja considerem necessàries per a la vida. Segurament, però, el problema el tenim nosaltres, que no som ca-

paços de pensar que moltes de les coses indispensables segons el nostre criteri no ho són, i que hi ha milions de persones al món que viuen felices en condicions molt més dures que els habitants d'aquest petit poble de l'Alta Garrotxa, o que nosaltres mateixos fa cent anys. En realitat, tenen llum a través de plaques solars, l'aigua la troben en fonts properes, i en menys d'una hora es planten en plena *civilització*. O sigui que seria una qüestió de confort més que cap altra cosa: Comoditat, no pas necessitat.

Els nens són la resposta

Perden en comoditat però guanyen en moltes altres coses. Si no, repeteixo, ¿com és possible que hi visquin seixanta persones i, sobretot, amb tants nens?

A Lliurona hi viuen seixanta persones, vint-i-dues de les quals són nens

Doncs, precisament, els nens són una de les claus del misteri. Lliurona té escola des de fa vint anys. Molts dels que hi han arribat fa pocs anys reconeixen que una de les claus a l'hora d'escollir aquest lloc per viure-hi va ser que hi trobaven l'opció d'estar en plena natura i amb una escola per als seus fills. Alguns d'ells ja viuen en llocs semblants des del punt de vista de l'entorn però, en arribar els nens, en van haver de marxar pel problema de l'escola.

N'hi ha d'altres que vénen de la ciutat per estar-se un any a Lliurona i donar als seus fills la infància que, segons ells, és la millor que els poden oferir: tot el dia a l'aire lliure convivint amb molts nens d'edats diferents, sense tele ni videojocs, en ple contacte amb la natura i sense perills. «Abans treballava molt. Em vaig adonar que veia més el meu cap que els meus fills», explica un jove belga que fa un any va venir a viure a la població amb la seva família per tal de poder gaudir

L'escola, o com reinventar-se davant les dificultats

L'escola de Lliurona, com no podia ser d'una altra manera, també és especial. És una escola rural, amb les particularitats típiques d'aquest tipus de centre, però no pertany a cap ZER (zona educativa rural), i per tant no té mestres itinerants, que normalment s'encarreguen de la música, l'educació física i l'anglès. A més, l'escola no està reconeguda pel municipi d'Albanyà, sinó que depèn només del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. És a dir, que Albanyà no els proporciona cap ajut. «Pel que fa al manteniment, la neteja i les despeses necessàries, la responsabilitat és compartida entre l'AMPA (Associació de Mares i Pares d'Alumnes) i Ensenyament», ens comenta la directora del centre, Maru, que també és la mestra de primària.

Només hi ha dues professores i ho han de fer tot elles. Entre totes dues tenen setze nens i nenes d'entre quatre i onze anys. Només hi ha dues aules, l'una per a educació infantil i l'altra per a primària. Per a aquesta segona, i davant la manca d'infraestructures, han de fer servir una edificació que van aixecar els pares com a lloc comú per a les activi-

tats conjunts i per als dies de pluja.

Però ja se sap que les limitacions estimulen la creativitat. L'educació que reben aquests nens és una educació personalitzada, amb una integració de l'escola a l'entorn. «De vegades és difícil assolir els objectius del curs, però es dona prioritat a altres coneixements i, sobretot, als valors i a la intel·ligència emocional, a gestionar els sentiments: són nens amb poca agressivitat, els grans ajuden els petits; hi ha menys estrès», diu la Pilar, professora d'educació infantil. Fan horari intensiu i tenen les tardes per fer els deures, amb temps per jugar. El més innovador és que solen fer projectes trimestrals i transversals on estudien, de forma aplicada, diferents matèries: per exemple, si estudien l'univers, fan servir les matemàtiques per calcular, i alhora estudien història (Guerra Freda), naturals, socials...

També fan molt d'ús de les noves tecnologies, sobretot les audiovisuals. L'any 2008 van guanyar el premi Leandre Colomer amb el curtmetratge *La nostra història*, i ja n'estan preparant la segona part, que tractarà de l'edat mitjana a la zona de l'Alta Garrotxa.

de la infància dels seus fills. En el seu cas, tots dos han demanat una excusa que els permetrà tornar a Bèlgica d'aquí a cinc anys i recuperar la feina anterior.

Si bé és cert que no tots tenen fills, la majoria sí, i això dóna molta vida al poble. Però això també té una part negativa. L'escola només ofereix educació fins a sisè de primària; després, els nens han de baixar a l'institut a Besalú, i ja sabem el temps que implica el viatge. Anar i tornar al matí i anar i tornar a la tarda són en total més de tres hores al dia de cotxe, i per una pista plena de corbes i bots, amb gel a l'hivern. Una noia que viu al poble amb la seva filla que l'any passat va començar a l'institut admet: «Ja estic pensant de marxar, perquè no aguanto aquest ritme diari de cotxe; fins i tot he hagut de comprar-me'n un altre, perquè, amb tant de tragí, quan un no és al taller, hi és l'altre».

De fet, dels neorurals que van venir els anys vuitanta, la majoria han anat marxant quan els nens han arribat a l'edat d'anar a l'institut. És per això que la repoblació a Lliurona és un xic especial perquè, encara que sí que és veritat que des de fa trenta anys torna

>> Els nens de l'escola fent un curtmetratge d'un conte popular.

A través d'un joc com pot ser fer filmar un curt, aprenen i apliquen els coneixements d'història, naturals, socials o matemàtiques.

a estar habitada, la majoria de la gent no s'hi queda per sempre, i per això no hi ha projectes a llarg termini, ni gaire organització veïnal. Un grup està organitzant una associació per promoure els productes de Lliurona (formatge de cabra, carn de vedella i cabrit, pa, magdalenes, pasta, etcètera, tot ecològic), però això no solucionarà el problema principal, què és el dels nens. Potser en el futur, en haver-hi bastants nens en edat similar, els pares es posaran d'acord per fer torns a l'hora de portar i recollir els nens a l'institut i no haver de marxar per aquest motiu.

La vida a Lliurona no és fàcil: han d'aprendre a viure amb poc, no hi ha bars, ni botigues, ni cinemes; però fan vida social a les cases, sempre organitzen berenars, sopars, i s'ajuden més que en un poble *normal*. «Si baixem al súper, preguntem al veí si necessita alguna cosa; això a França no passa», explica un noi francès que viu a Lliurona des de fa quatre anys i que és dels pocs que volen quedar-s'hi per sempre. Com Federico Luppi a la pel·lícula d'Adolfo Aristarain *Un lugar en el mundo*, ell també ha trobat el seu lloc al món, i és Lliurona.

Bé, i de fet sí que hi ha bar, però només els dimarts, que és el dia de comprar el pa. Cada setmana organitza el bar algú diferent, i és l'excusa per reunir-se tots i enraonar una estona.

Contes de fades

Mentre era al bar les nenes del poble em van convidar a jugar amb elles a fades. Una era la fada dels animals de terra, una altra la fada de les flors, una altra la fada dels animals de l'aigua. Saben moltíssim de plantes, de costums dels animals, tenen una saviesa que en el món actual s'ha anat perdent. Segurament, saben el mateix que els nostres avis a la seva edat, però molt més que els nostres pares i no diguem que nosaltres mateixos. Hem de ser conscients que la nostra ignorància sobre l'entorn ens limita i ens desnaturalitza. La vida a Lliurona no serà fàcil, però tampoc ho és la vida a ciutat. «Hi ha menys luxes, però més temps per gaudir», explica un veí. Qüestió de prioritats. Aquestes nenes viuen plenament el seu entorn i això fa que respectin la

natura i els animals. I potser només per això val la pena l'esforç.

Carola P.-Badua és advocada i periodista.

«Veia més el meu cap que els meus fills», explica un jove que vol viure plenament la infància dels seus nens

>> A dalt, vista de Lliurona des d'un camp que hi ha a mig camí entre la Massanella i el poble. Al mig, la paret de l'esquerra pertany a l'església. La casa blanca i de pedra, segona per la dreta, acull el forn de pa i el casal. A baix, el forn de pa obre els dimarts.